

Επετηρίδα Μουσείου Γουλανδρή 3: 35-38, 1977

Σοφία Τοπάλη (1900-1944)

Γράφει η Νίκη Γουλανδρή

"Πολλά ελληνικά φυτά θυμίζουν με τα ονόματά τους την ταλαντούχα μοιραία οικογένεια Τοπάλη των Κάτω Λεχωνίων.

Έτσι, τα *Companula sophiae Beauverd* και *Inula sophiae Beauverd* αναφέρονται στη Σοφία Τοπάλη, τα *Companula constantinii Beauverd & Topali* και *Ammi topalii Beauverd* στον αδερφό της Κωνσταντίνο Τοπάλη, το *Centaurea luciae Beauverd & Topali* στη μητέρα της Λουκία Τοπάλη (το γένος van Schelle), τα *Campanula topaliana Beauverd* και *Orlaya topaliana Beauverd* (καθώς και το *Anthemis topalii Beauverd* στην Κύπρο) στον πατέρα της, Π. Τοπάλη.

Αντικατοπτρίζουν τους οικογενειακούς δεσμούς και τις βοτανικές δραστηριότητες της Σοφίας Τοπάλη και την ευτυχή συνεργασία της με τον βοτανολόγο *Gustave Beauverd* από τη Γενεύη, τη δεκαετία του '30. Αν η ζωή της δεν είχε τερματιστεί πρόωρα από μια βάνουση πράξη του πολέμου, θα είχε πιθανότατα συμβάλει περισσότερο, με τη συλλογή και τη μελέτη, στη γνώση της ελληνικής χλωρίδας, σε μια εποχή που ελάχιστοι Έλληνες αφιερώνονταν στην επιστημονική της έρευνα. Αξίζει να τη μνημονεύουμε. Ορισμένες δημοσιεύσεις σε περιοδικά της Γενεύης, πολλά δείγματα στο *Conservatoire de Botanique* (Βοτανικό Θερμοκήπιο) της Γενεύης και το σχολείο «Σοφία Τοπάλη» στα Κάτω Λεχώνια συνιστούν το μνημείο της.

Η Σοφία Τοπάλη γεννήθηκε το 1900 στο Chitsoc της επαρχίας Vaslui στη Ρουμανία, από Έλληνα πατέρα και Ολλανδή μητέρα. Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, η οικογένεια μετακόμισε στα Κάτω Λεχώνια, κοντά στο Βόλο της Θεσσαλίας, στον Παγασητικό κόλπο, όπου ο πατέρας της είχε αγοράσει ένα κτήμα. Ήταν ένας πλούσιος καλλιεργημένος άνθρωπος που ενδιαφερόταν βαθιά για την ελληνική

λογοτεχνία και τέχνη κατείχε συλλογή σπάνιων βιβλίων στην Ελλάδα. Ο αδερφός της Κωνσταντίνος (1898-1926) σπούδασε Ιατρική και Φυσική Ιστορία στη Γενεύη και ήταν ένας υποσχόμενος αλγολόγος έγινε επιφανής, ατρόμητος ορειβάτης και βρήκε το θάνατο σε ένα ατύχημα στον παγετώνα Glenz, στο Mont Rose της Ελβετίας. Έτσι, η οικογένεια είχε στενές σχέσεις με τη Γενεύη, καθώς και με τη Λωζάνη, όπου το σπίτι του πατέρα της αποτέλεσε πολιτιστικό κέντρο, στο οποίο (ο πατέρας) προσκαλούσε φιλόξενα ανθρώπους που ενδιαφέρονταν για την τέχνη, την ιστορία, την επιστήμη και τη λογοτεχνία της Ελλάδας. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο βοτανολόγος και καλλιτέχνης Gustave Beauverd (1867-1940), επιμελητής του Ερμπαρίου (Βοτανείου) Barbey-Boissier της Γενεύης και συγγραφέας πολλών βοτανολογικών εργασιών, εικονογραφημένων με τα καθαρά, λεπτομερή του σχέδια. Είτε αυτός είτε ο αδερφός της αφύπνησαν το ενδιαφέρον της Σοφίας για τα φυτά. Στις αρχές της δεκαετίας του '30, έκανε ταξίδια με σκοπό τη συλλογή στο Λίβανο, στην Κύπρο, στη Χίο, στη Θεσσαλία, στην Αττική και στην Πελοπόννησο (συμπεριλαμβανομένης της οροσειράς του Ταύγετου, στα Κήθυρα και στην Κεφαλονιά, που συνοψίζονται στο Bull. Soc. Bot. Genève. 26: p. 155-158 (1934). Ο Beauverd τη βοήθησε με την ταυτοποίηση των φυτών της και ήταν εμφανώς γοητευμένος που είχε μια τόσο ζωντανή, ταλαντούχα, ενθουσιώδη και όμορφη συνεργάτιδα. Με την οικονομική υποστήριξη του πατέρα της, αυτή και ο Beauverd πραγματοποίησαν βοτανικές έρευνες στο Όρος Πήλιο, στην Εύβοια και στη βόρεια Πελοπόννησο, όπως καταγράφεται στην κοινή τους δημοσίευση "Excursions botaniques en Grèce (Pélion, Eubée et Peloponèse)" – μτφ. Βοτανικές Εκδρομές στην Ελλάδα (Πήλιο, Εύβοια και Πελοπόννησος) – στο Bull. Soc. Bot. Genève II: 28:94:94-186 (1935), όπου περιλαμβάνεται χάρτης της διαδρομής τους στη σελ. 100. Τα νέα είδη που προέκυψαν από αυτή την ερευνητική αποστολή περιγράφηκαν και εικονογραφήθηκαν σε άλλη μια κοινή δημοσίευση, "Plantae novae Graecae" – μτφ. Νέα Ελληνικά Φυτά -, στο Candollea 7:255-278 (1937).

Το ξέσπασμα του Αλβανικού πολέμου το 1940, που ακολουθήθηκε από τη γερμανική εισβολή και κατοχή της Ελλάδας το 1941, έδωσαν τέλος στα παραπάνω. Κατά τα τρία τρομερά χρόνια της κατοχής από τον εχθρό, περίπου το ένα δέκατο του ελληνικού πληθυσμού πέθανε, κυρίως από λιμό. Η Σοφία καλλιεργούσε τη γη της στα Κάτω Λεχώνια και μοίραζε τα προϊόντα. Κατηγορήθηκε για αντι-γερμανική δράση και κρεμάστηκε μαζί με τη μητέρα της και την υπηρέτριά τους από έναν πλάτανο μπροστά στο σχολείο των Κάτω Λεχωνίων, το οποίο η ίδια είχε δωρίσει στο χωριό. Μ' αυτό τον τραγικό τρόπο τέλειωσε η ζωή της

Σοφίας Τοπάλη. Η Ελλάδα και η Ελβετία έχασαν μια αγαπημένη γυναίκα που πρόσφερε πολλά και στις δύο και θα μπορούσε να έχει προσφέρει ακόμα περισσότερα.

Για τις περισσότερες από τις ανωτέρω πληροφορίες, είμαι υποχρεωμένη στον επιζώντα ξάδερφο της Σοφίας κ. Ι. Γ. Τοπάλη.

Νίκη Γουλανδρή

Goulandris Museum Yearbook 3: 35-38, 1977

Sofia Topalis (1900-1944)

Niki Goulandris reports

"Many Greek plants reminisce with their names the talented fatal family Topalis of Lower Lechonia.

Thus, *Companula sophiae* Beauverd and *Inula sophiae* Beauverd refer to Sophia Topalis, *Companula constantinii* Beauverd & Topali and *Ammi topalii* Beauverd to her brother Constantine Topalis, *Centaurea luciae* Beauverd & Topali to her mother Lucia Topalis (the genus van Schelle), *Campanula topaliana* Beauverd and *Orlaya topaliana* Beauverd (as well as *Anthemis topalii* Beauverd in Cyprus) to her father, P.Topali.

They reflect the family ties and botanical activities of Sophia Topalis and her happy collaboration with botanist Gustave Beauverd from Geneva in the 1930s. If her life had not been prematurely terminated by a brutal act of war, she would most likely have contributed more, by collecting and studying, to knowledge of the Greek flora, at a time when few Greeks were devoted to her scientific research. It is worth mentioning. Some publications in Geneva magazines, many samples at the Geneva Conservatoire de Botanique and the Sofia Topalis School in Kato Lechonia constitute the monument.

Sofia Topali was born in 1900 in Chitsoc, Vaslui, Romania, by a Greek father and a Dutch mother. After the First World War, the family moved to Kato Lechonia, near Volos, Thessaly, to the Pagasitic Gulf, where her father had bought an estate. He was a wealthy cultured man who was deeply interested in Greek literature and art had a collection of rare books in Greece. Her brother Constantine (1898-1926) studied Medical and Natural History in Geneva and was a promising allegorist, became an eminent, fearless climber and died in an accident at the

Glenz glacier in Mont Rose, Switzerland. Thus, the family had close ties with Geneva and Lausanne, where her father's home was a cultural center in which (father) invited hospitable people interested in art, history, science and literature of Greece. Among them was the botanist and artist Gustave Beauverd (1867-1940), editor of *Herbarium (Botany) Barbey-Boissier* of Geneva and author of many botanical works, illustrated with his clean, detailed plans. Whether he or her brother aroused Sophia's interest in plants. At the beginning of the 1930s, he made trips to collect in Lebanon, Cyprus, Chios, Thessaly, Attica and the Peloponnese (including the mountain range of Taygetos, Kithira and Kefalonia, summarized in *Bull. Beauverd* helped her with the identification of her plants and was visibly fascinated to have such a lively, talented, enthusiastic and beautiful collaborator. With the financial support of her father, she and Beauverd carried out botanical researches on Mount Pelion, in Euboea and in the northern Peloponnese, as is documented in their joint publication "*Excursions botaniques en Grèce (Pèlion, Eubée et Peloponèse)*" - *Botanic Excursions in Greece (Pelion, Evia and Peloponnese)* - at *Bull.* : 94: 94-186 (1935), including a map of their route on p. 100. The new species that emerged from this research mission were described and illustrated in another joint publication, "*Plantae novae Graecae*" - *Novae Graecae Plantae* - in *Candollea* 7: 255-278 (1937).

The outbreak of the Albanian war in 1940, followed by the German invasion and occupation of Greece in 1941, ended the above. During the three terrible years of occupation by the enemy, about one-tenth of the Greek population died, mainly from famine. Sophia cultivated her land in Kato Lechonia and distributed the products. She was accused of anti-German action and hanged with her mother and maid by a plane tree in front of the school of Lower Lechonia, which she had donated to the village. The life of Sophia Topali ended with this tragic way. Greece and Switzerland lost a beloved woman who offered much in both and could have offered even more.

For most of the above information, I am obliged to Mrs. Topali's surviving cousin Sophia.

Niki Goulandris